
ŻYCIE NAUKOWE

Sprawozdania

Sprawozdanie z II Konferencji Naukowej „Działalność oficyn wydawniczych na rzecz edukacji, szkolnictwa i oświaty w XIX i XX wieku”

W dniach 15–16 października 2014 r. w Łodzi odbyła się konferencja naukowa poświęcona instytucjom wydawniczym, których działalność w istotny sposób wspierała funkcjonowanie polskiej oświaty, szkolnictwa i edukacji¹. Organizatorem konferencji była Katedra Historii Wychowania i Pedagogiki Uniwersytetu Łódzkiego. W spotkaniu wzięli udział historycy wychowania, pedagodzy, bibliotekoznawcy i przedstawiciele pokrewnych dyscyplin naukowych z ośrodków akademickich z całego kraju. Konferencję otworzył Kierownik Katedry Historii Wychowania i Pedagogiki prof. dr hab. G. Michalski, który powitał uczestników podkreślając znaczenie kolejnego naukowego spotkania przedstawicieli różnych środowisk i dyscyplin naukowych, zajmujących się dziejami oświaty, szkolnictwa i edukacji w tworzeniu płaszczyzny do dalszych interdyscyplinarnych badań nad edukacyjną przeszłością. Wyraził nadzieję, że konferencja będzie okazją do prezentacji wyników prowadzonych badań i dyskusji na temat nowych obszarów i strategii badawczych. Przekonanie takie wyraziła również Dziekan Wydziału Nauk o Wychowaniu UŁ prof. dr hab. D. Urbaniak-Zajac oraz przewodniczący obradom w sesji plenarnej prof. zw. dr hab. W. Szulakiewicz i prof. dr hab. W. Jamrozek, kierujący Towarzystwem Historii Edukacji.

Pierwszego dnia obrady były podzielone na sesję plenarną i trzy sekcje tematyczne. Rozpoczęły się od wystąpień w sesji plenarnej. Pierwszy głos zabrał prof. dr hab. A. Winiarz, który omówił działalność wydawniczą Polaków na Dalekim Wschodzie w pierwszej połowie XX w. Prelegent zaprezentował jednocześnie bogaty zbiór

¹ Pierwsza konferencja poświęcona tym zagadnieniom odbyła się w Łodzi w październiku 2012 r. Jej pokłosiem jest dwutomowe wydawnictwo: *Działalność instytucji wydawniczych na rzecz oświaty i edukacji w XIX i początkach XX wieku*, red. I. Michalska, G. Michalski, Łódź 2014 oraz *Działalność instytucji wydawniczych na rzecz oświaty i edukacji w XX i pierwszych latach XXI wieku*, red. I. Michalska, G. Michalski, Łódź 2014.

zachowanych książek, czasopism i druków ulotnych o charakterze edukacyjnym i kulturalnym, będących ważnym elementem narodowego dziedzictwa i świadectwem trudnej historii narodu polskiego w XX w. Problem wydawnictw oświatowych Polaków na obczyźnie był przedmiotem rozważań również kolejnego wystąpienia. Prof. zw. dr hab. S. Walasek omówiła wydawnictwa podręczników i książek dla dzieci i młodzieży na Bliskim Wschodzie w latach II wojny światowej, zwracając uwagę na ich fundamentalną wartość dla edukacji młodego pokolenia Polaków w trudnych realiach wojennej tułaczki. Następna głos zabrała prof. zw. dr hab. E. Sapia-Drewniak, która zreferowała działalność Bronisława Koraszewskiego, wydawcy „Gazety Opolskiej” na przełomie XIX i XX w. i jego wkład w popularyzację polskiej kultury na Śląsku. Działalności polskich oficyn wydawniczych na rzecz propagowania oszczędności wśród dzieci i młodzieży w okresie międzywojennym poświęcone było wystąpienie dr hab. E. Magiery. Prelegentka podkreśliła znaczenie tych wydawnictw w kształtowaniu pożądanych postaw społecznych przez promowanie etosu oszczędności oraz ich istotną rolę w podnoszeniu wiedzy ekonomicznej młodego pokolenia.

W dalszym toku obrady odbywały się w sekcjach. W sekcji pierwszej prelegenci prezentowali wystąpienia dotyczące działalności wydawniczej w XIX i na początku XX w. Omówiono wkład oficyn wydawniczych na ziemiach polskich w zaborze rosyjskim, pruskim i austriackim w rozwijanie szkolnictwa, oświaty i edukacji. Wiele uwagi poświęcono publikacjom mającym na celu popularyzację wiedzy (dr E. Barnaś-Baran, dr A. Wandel), scharakteryzowano publikowane w XIX i na początku XX w. podręczniki, poradniki, kompendia i ich wydawców (dr hab. A. Jazdon, dr M. Kwiatkowska). Wiele wystąpień dotyczyło wydawnictw publikujących periodyki dla dzieci i młodzieży. Prelegenci wskazywali na edukacyjne walory czasopism i zasługi profesjonalnych instytucji wydawniczych w upowszechnianiu czasopiśmiennictwa dla młodego czytelnika (dr M. Hajkowska, dr A. Mamulska, dr R. Bednarz-Grzybek). Dr M. Kacprzak oraz dr A. Bołdyrew omówiły edukacyjne walory wybranych gatunków literatury pięknej oraz ich wydawców.

Obrady drugiej sekcji były poświęcone produkcji oficyn wydawniczych w Polsce w okresie międzywojennym. Scharakteryzowano działalność na rzecz oświaty i edukacji znanych koncernów wydawniczych i mniejszych, lokalnych firm księgarsko-wydawniczych. Prof. dr hab. I Michalska przedstawiła ofertę dla młodego czytelnika łódzkiego koncernu wydawniczego „Republika”, dr T. Gumuła działalność wydawnictwa Książnica-Atlas, mgr A. Tys wydawnictwo Jakuba Mortkiewicza. Drugim wiodącym tematem była kwestia aktywności wydawców w publikowaniu czasopism edukacyjno-oświatowych. Dr J. Sosnowska scharakteryzowała wydawców czasopism pedagogicznych i ich rolę w popularyzowaniu idei wychowania przedszkolnego. Prof. dr hab. G. Michalski omówił Katolicki Związek Wychowawczy w Wilnie – wydawcę czasopisma filozoficzno-pedagogicznego „Ku Szczytom”, dr hab. E. Wolter Drukarnię i Księgarnię Świętego Wojciecha, wydawcę „Młodego Przyrodnika”, czasopisma popularyzującego wiedzę przyrodniczą. Dr B. Szczepańska przedstawiła działalność wydawniczą Wszechświatowego Komitetu Związków Młodzieży Chrześcijańskiej na rzecz edukacji Polaków w Szwajcarii w okresie II wojny światowej.

Obrady w sekcji trzeciej poświęcone były problemom ruchu edytorskiego po 1945 r. Rozpoczęło je wystąpienie dr hab. J. Gulczyńskiej, poświęcone Instytutowi Programów Szkolnych i jego roli w inicjowaniu i koordynowaniu polityki wydawniczej na niwie edukacji w latach 70.-80. XX w. Dr hab. J. Król omówiła działalność wydawniczą „Czytelnika i RSW „Prasa” na rzecz pracy instrukcyjnej aktywu Związku Młodzieży Polskiej (1948-1956). Mgr U. Kowalewska i dr I. Łabiszewska przedstawiły rolę oficyny „Iskry” w kształtowaniu upodobań czytelniczych młodzieży. Przedmiotem rozważań prelegentów były także instytucje wydawnicze funkcjonujące w ostatnich dekadach XX i na początku XXI w. i ich aktywność w zakresie upowszechnienia wiedzy (dr N. Stolińska-Pobrzańska, dr D. Apanel, dr J. Falkowska, mgr D. Grabowska, mgr M. Augustyniak). Dwa wystąpienia poświęcono wydawnictwom promującym abstynencję (mgr A. Guszpit, mgr E. Obala). Mgr P. Gamus scharakteryzowała dorobek edytorski czasopiśmiennictwa adresowanego do miłośników mangi i anime.

Drugiego dnia obrady odbywały się w ramach sesji plenarnej, podczas której zaprezentowano wiele interesujących wystąpień. Prof. dr hab. K. Walczak omówił edycje podręczników Teodora Wagi, wpisując je w dzieje polskich książek do nauczania historii. Prof. dr hab. E. Andrysiak swoje wystąpienie poświęciła jednej z inicjatyw edytorskich w Kaliszu („Kalendarz na Szkołę Rzemiosł w Kaliszu”) na rzecz wspierania szkolnictwa w dobie zaborów. Prof. dr hab. W. Chmielewski zreferował problem znaczenia Funduszu Kultury Narodowej w rozwijaniu działalności wydawniczej na uchodźstwie w czasie II wojny światowej. Towarzystwu Szkoły Świeckiej, wydawcy czasopisma „Wychowanie” poświęcone było wystąpienie prof. R. Grzybowski, który podkreślił ideologiczny wymiar działalności omawianej organizacji, będącej liderem komunistycznego ruchu laickiego. Prof. dr hab. W. Leżańska omówiła podręczniki Cecylii Niewiadomskiej do nauki języka polskiego, które zostały wydane nakładem Oficyny Wydawniczej Gebethner i Wolff. Prof. dr hab. P. Gołdyn przedstawił działalność wydawniczą Polskiego Towarzystwa Eugenicznego na rzecz oświaty i wychowania. Prof. dr hab. E. Danowska i mgr Ł. Romaniuk omówili „Reformę Szkolną” i jej twórcę Adama Szymańskiego.

W czasie ożywionej dyskusji podczas obrad i w kuluarach uczestnicy konferencji podkreślali wysoką wartość poznawczą prezentowanych wystąpień. Zwracano uwagę na pogłębioną refleksję metodologiczną wielu referentów. Oceniano, że konferencja spełniła swe zadanie jako forum wymiany poglądów, dzielenia się pomysłami i uwagami krytycznymi. Reasumując, należy stwierdzić, że kolejna łódzka konferencja była ważnym wydarzeniem naukowym, inspirującym do dalszych wieloaspektowych studiów nad historią edukacji. Spotkanie było cenną okazją do obserwacji, jak wiele tematów, kategorii źródłowych i perspektyw metodologicznych może wiązać się z interdyscyplinarnym spojrzeniem na dzieje oświaty, szkolnictwa i edukacji.

Aneta Boldyrew